

ביאורים

במילים ספורות, אך יסודיות מאד, רבנו בחיי משרטט את 'מהות הביטחון'. לאחר שלמדנו עד כמה הביטחון הכרחי ומשמעותי בחיי האדם, חשוב להבין את משמעותו של המושג 'ביטחון', באופן כללי, ועל גבי זה להבין בצורה מפורטת את משמעותה של מידת הביטחון. כל אדם מקפיד לשמור על היקר לו, על ממונו, על חפצים יקרי ערך, ומעל לכל - על עצמו. בכל דבר הנוגע לחייו של האדם, או לעניינים המשפיעים השפעה מכרעת על חייו, הוא מקפיד לשמור מכל משמר. כדי לעשות זאת, במקרים רבים האדם משתדל לעשות בעצמו מה שהוא יכול, ולא לסמוך על אחרים שידאגו לו וישמרו עליו. אולם לעיתים האדם נזקק לעזרת הזולת ולאחריותו, ואז הוא מקפיד להיעזר דווקא במי שהוא יכול לסמוך על יכולותיו ועל רצונו הטוב. לדוגמה, מי שצריך לעבור ניתוח, עמל רבות למצוא את הרופא והמרדים הטובים והאמינים ביותר, ומי שרוצה לטוס במטוס בוחר דווקא חברה אמינה ומקצועית וכדומה. על מנת שיתן האדם את אמונו באדם אחר עליו להיות משוכנע שאדם זה יקיים את הבטחותיו, ואם יהיה צורך, הוא יעשה עבורו מרצונו הטוב גם דברים שלא הבטיח.

בפרקים הבאים (שלא ילמדו במסגרת הלימוד היומי) מבאר רבנו בחיי, שתנאי זה מתקיים בשלמות במידת הביטחון בה', מאחר והוא מרחם ומטיב לברואיו, ואין דבר שיכול לעמוד כנגד רצונו והוא היחיד היודע מהי טובתו האמיתית של האדם.

נראה שמידת הביטחון נושאת בקרבה מהפך מהותי. הבנה והפנמה שניהול חיינו בצורה הטובה ביותר והשמירה עליהם מסורים בידי הבורא, ושזהו הדבר הטוב ביותר עבורנו. מי שהפנים את הדברים הללו, מתרגל לכך שכל המתרחש אצלו ומסביבו הוא חלק ממערכת שאין ספק שהיא טובה ומתאימה לו. הוא משתחרר מהשעבוד לעולם החומרי, מהצורך לרדוף כל חייו אחרי דרכים לשרוד ולהצליח בהם ומסיר מעליו את החשש שמא יפול כתוצאה מאי אילו מקרים.

הרחבות

• למי מועיל הביטחון בה'?

מהות הביטחון היא מנוחת נפש הבוטח. למי מועיל הביטחון בה'? הרב קוק אומר כי הבוטח יזכה לטוב תמידי כאשר יבין שגם דברים הנראים בעיניו כרעים אינם אלא רצון ה' ואינם באמת רע: "אמנם הסבה המביאה את האדם לבא למדה העליונה והצרופה של הביטחון השלם היא גבורת הנפש שעל פי חשבון ודעת אין לו לאדם להתירא משום דבר גם הדברים שנראים שהם רעים בעיניו, כי הלא לא יעשה דבר אם ד' לא צוה. על כן משום ש'נכון לבו בטוח בה' [תהלים קיב, ז], שאפילו אם יאונה חלילה דבר הנראה רע אינו רע באמת, על כן 'משמועה רעה לא ירא'. וזמה יבא למדה זו שבאמת אין לו לירא משמועה רעה, מפני שהוא ראוי שיהיה נשמר מכל אסון ופגע, 'ורגלי חסידי ישמר' [עין איה, ברכות ט, קעג].

החפץ חיים מביא מחלוקת לגבי אדם שאינו הגון ובוטח בה' האם "כח הביטחון מגן עליו ומתחסד עמו השם יתברך", לדעת רבנו בחיי [להלן פרק ה] אין הביטחון מועיל לו ולדעת הגר"א - מועיל. החפץ חיים מסייע לדעת הגר"א משני פסוקים: "רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו" [תהלים לב, י], ו"עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב" [תהלים לג, יח-יט] ומדייק שההצלה היא לשנים, מחד ליראיו, אבל גם כל המיחלים לחסדו וזכים להצלה זו אפילו אם אינם יראים מקודם לכן. [שם עולם, קונטרס נפוצות ישראל, ח].

פרק ראשון

אך מהות הבטחון היא מנוחת נפש הבוטח, ושיהיה לבו סמוך על מי שבטח עליו מהות הביטחון שיעשה הטוב והנכון לו בענין אשר יבטח עליו, כפי יכלתו ודעתו כמה שמפיק טובתו. אבל העקר, אשר בעבורו יהיה הבטחון מן הבוטח, ואם יפקד לא ימצא הבטחון, הוא שיהיה לבו בטוח במי שיבטח בו שיקים מה שאמר, ויעשה מה שערב, ויחשב עליו הטוב כמה שלא התנה לו ולא ערב עשוהו, שיעשהו נדבה וחסד.

